

Několik poznámek k materiálu MPSV „Základní varianta“
o scénáři vývoje důchodového systému beze změny stávající legislativy včetně
návrhu souboru indikátorů pro hodnocení dopadů u všech navržených
změn pro účely práce OK.

Analýza zavedení možné standardizované procedury revize statutárního důchodového věku

Zpracoval: Tomáš Fiala 24.6.2014

Stručná anotace:

Zvyšovat důchodový věk trvale, měnit pouze velikost zvýšení pro každý další ročník narození.

Jako hlavní kritérium použít stabilizaci indexu závislosti (poměru počtu osob v důchodovém věku ku počtu osob v produktivním věku).

Nezvyšovat důchodový věk pouze na základě demografického vývoje, ale i s ohledem na vývoj ekonomický.

Hovoří se o tom, že vývoj důchodového věku by měl být více svázan s vývojem délky života. Pokud přijmeme tento požadavek, pak vzhledem k tomu, že podle všech současných demografických prognóz se předpokládá **trvalé zvyšování délky života** (i když s klesajícím tempem růstu), považuji současný návrh předpokládající **trvalý růst důchodového věku** za přirozený. Naopak návrhy na zastropování důchodového věku na určité hranici by byly v rozporu s výše zmíněným požadavkem, resp. byly vhodné až v momentě, kdy podle demografických prognóz dojde k zastavení růstu délky života.

Považuji z ekonomického a sociálního hlediska dobré, aby důchodový věk rostl co nejplynuleji. Jsem pro zachování současného stavu, kdy se pro každý další ročník narození důchodový věk o něco zvýší oproti ročníku předchozímu. Považuji za výrazně lepší zvyšovat plynule důchodový věk o 2 měsíce či méně pro každý další ročník narození než například jednou za několik let provést skokové zvýšení důchodového věku o celý rok.

Mechanismus určování důchodového věku by měl tedy spočívat v zachování současného systému, kdy je důchodový věk určen podle ročníku narození, mělo by docházet pouze ke **změně parametru, o kolik měsíců či dní se bude zvyšovat důchodový věk** pro každý následující ročník.

V materiálu se uvádí dvě kritéria, podle kterých by se měla provádět korekce důchodového věku:

1) Stabilizace doby pobírání důchodu

Toto kritérium by znamenalo nejrychlejší zvyšování důchodového věku. Nelze souhlasit s tvrzením, že nejlépe aproximuje mezigenerační rovnost (str. 18), protože jeho užití by naopak mělo za následek, že mladší generace by měly stále delší dobu pracovní aktivity při stejné předpokládané době pobírání důchodu.

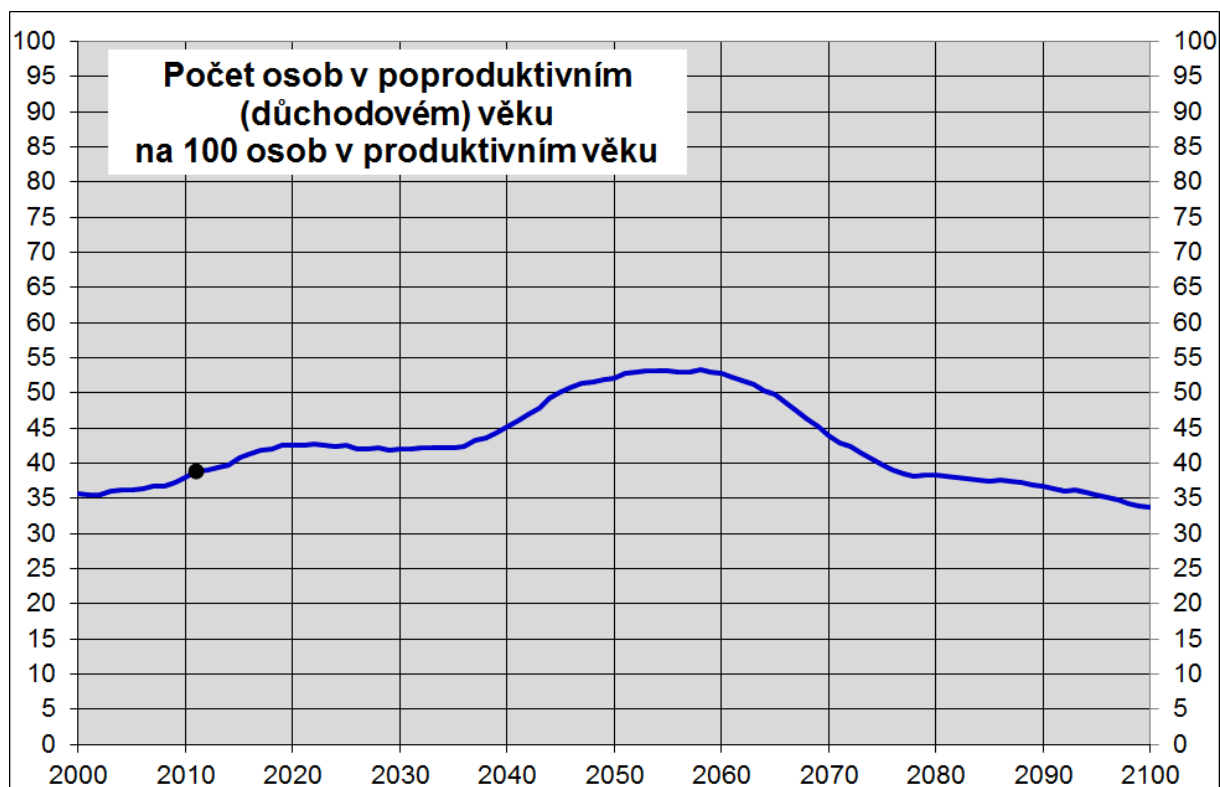
Vhodnějším kritériem tohoto typu by byl proto byla stabilizace **poměru předpokládané doby pracovní aktivity a předpokládané doby pobírání důchodu** (tedy např. kritérium, že důchodový věk se zvyšuje tak, aby doba od 20 let do důchodového věku byla zhruba

dvojnásobkem či dvaapůlnásobkem předpokládané doby pobírání důchodu). Toto kritérium považuji z hlediska mezigenerační rovnosti za spravedlivější (kdo déle pracuje, pobírá i delší dobu důchod). V této podobě by kritérium navíc zajišťovalo poměrně stabilní fungování systému individuálních úspor na stáří (3. pilíř) za předpokladu, že by nedocházelo k velkým ekonomickým otřesům.

2) Stabilizace poměru počtu osob v důchodovém věku a počtu osob v produktivním věku (index závislosti, kde ovšem hranicí mezi produktivním a poproduktivním věkem bude aktuální důchodový věk)

Toto kritérium znamená pro důchodový systém založený na průběžném financování záruku větší stability a udržitelnosti (opět ovšem za předpokladu udržení stabilní míry zaměstnanosti populace v produktivním věku). Navíc přináší i stabilizaci ekonomickou, umožňuje částečně korigovat nástup silnějších ročníků na trh práce zpomalením růstu důchodového věku a naopak o něco zrychlit růst důchodového věku při nedostatku nových pracovních sil. Toto kritérium zohledňuje též vliv plodnosti a migrace na věkovou strukturu obyvatelstva. Vhodná proročnická politika by mohla po čase vést k možnému zpomalení růstu důchodového věku.

Podle tohoto kritéria a poslední demografické prognózy ČSÚ je současné tempo růstu důchodového věku v ČR nastaveno poměrně dobře (s výjimkou období, kdy do důchodu půjdou silné ročníky narozené v 70. letech minulého století).

Za osoby v produktivním věku jsou považovány osoby od 20 let do dosažení důchodového věku

Předpokládá se růst důchodového věku podle současné právní úpravy

Výpočet vychází z předpokládaného vývoje pohlavní a věkové struktury obyvatelstva ČR na základě poslední demografické projekce obyvatelstva ČR vypracované ČSÚ z roku 2013

<http://www.czso.cz/csu/2013edicniplan.nsf/p/4020-13>

Osobně bych považoval za dobré, aby korekce důchodového věku byla prováděna především na základě předpokládaného vývoje indexu závislosti (kritérium 2), zatímco kritérium poměru

doby pobírání důchodu a doby pracovní aktivity by bylo považováno za vedlejší. Bylo by pochopitelně možné použít kombinaci obou kritérií.

Požadavek, aby důchodový věk byl stanoven pro každou generaci s dostatečným časovým předstihem, je pochopitelně v rozporu s požadavkem, aby byly co nejpřesněji předpovězeny hodnoty indikátorů, na jejichž základě se korekce důchodového věku provádí. Při plynulém zvyšování důchodového věku se domnívám, že není nutné, aby byl důchodový věk znám přesně s mnohaletým předstihem. Demografický vývoj a zejména jeho prognózy dávají poměrně stabilní výsledky, eventuální korekce zvyšování důchodového věku na základě aktuálních dat by znamenala pro osoby těsně před důchodem změnu důchodového věku nejvýše v řádu maximálně několika měsíců.

Opět by bylo možné navrhnout kompromis, že například korekce tempa růstu důchodového věku se provádí pouze pro osoby, kterým do dosažení důchodového věku podle staré hranice zbývá více než daný počet (např. 5 nebo 10) let.

Zvyšování důchodového věku by ale v žádném případě nemělo být prováděno mechanicky pouze na základě demografického vývoje a odděleně od vývoje ekonomického. Je důležité, aby ekonomika poskytovala dostatek vhodných pracovních příležitostí pro starší osoby, které ještě nedosáhly důchodového věku. Jinak by bylo zvyšování důchodového věku velmi diskutabilní a znamenalo by pouze snížení finančního zatížení důchodového systému za cenu zvýšení finančního zatížení systému podpor v nezaměstnanosti či jiných sociálních dávek.

Je rovněž otázkou, zda by důchodový věk měl být nadále univerzální či zda by v některých profesích neměl být umožněn dřívější odchod do důchodu bez výrazného snížení výše důchodu.

V době rostoucí automatizace řady odvětví a rostoucí nezaměstnanosti mladých osob v řadě zemí EU je otázkou, zda by jedním z řešení této situace nebylo zkracování pracovní doby spojené ovšem s rovnoměrnějším rozdělováním produkce (aby nemělo za následek výrazné snížení příjmů).

Jednou z forem (celospolečenského) zkracování pracovní doby by mohlo být i zpomalení či zastavení růstu důchodového věku a hledání jiných způsobů, jak zajistit finanční stabilitu důchodového systému při rostoucím poměru počtu osob v důchodovém věku na 100 osob v produktivním věku.